

Cases of exposure to abuse of adolescents having training in vocational training centers¹

Mesleki eğitim merkezinde eğitim alan gençlerin işyerinde istismara uğrama durumları

Diler Aydın²
Esra Karaca Çiftçi³

Abstract

It was aimed to assess frequency and affecting factors of abuse of adolescents in workplaces attending the vocational training center.

The study was carried out between May-June 2014 with 109 adolescents attending the vocational training center and having agreed to participate in the study. Data obtained with questionnaire form were evaluated with number, percentage and chi-square tests.

It was determined that 80.7% of adolescents participating in the study were male, 48.6% were in 14-17 age average, and 88.1% were secondary school graduates. It was also determined that 61.5% of adolescents had intermediate income, 65.1% had social insurance, and 93.5% were pleased with working as an apprentice.

It was detected that 38.5% of adolescents participating in the study were exposed to emotional abuse, 14.7% to physical abuse, and 2.8% to sexual abuse in their workplaces. It was determined within those exposed to emotional abuse that 38% of these were humiliated in front of others, 26.9% were treated with swear-yelling. It was determined within those exposed to physical abuse that 37.5% of these were exposed to physical abuse

Özet

Bu çalışmada, mesleki eğitim merkezine devam eden gençlerin iş yerinde istismara uğrama sıklığı ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi amaçlandı.

Araştırma; mesleki eğitim merkezine devam eden ve çalışmaya katılmayı kabul eden 109 genç ile Mayıs - Haziran 2014 tarihleri arasında yapıldı. Anket formu ile elde edilen veriler sayı, yüzdelik ve ki-kare testleri ile değerlendirildi.

Araştırmaya katılan gençlerin %80.7 sinin erkek, %48.6'sının 14-17 yaş aralığında, %88.1'inin ortaokul mezunu oldukları belirlendi. Gençlerin %61.5'inin orta seviyede gelire sahip olduğu, %65.1'inin sosyal güvencesinin olduğu ve %93.5'inin çırak olarak çalışmaktan memnun oldukları belirlendi.

Araştırmaya katılan gençlerin %38.5'inin çalıştıkları işyerlerinde duygusal istismar, %14.7'sinin fiziksel ve %2.8'inin cinsel istismara maruz kaldıkları saptandı. Duygusal istismara uğrayanların %38'inin başkasının yanında küçük düşürüldüğü, %26.9'unun küfür-bağırma ile muamele gördüğü belirlendi. Fiziksel istismara maruz kalanların %37.5'inin yumruk atılması şeklinde fiziksel istismara maruz kaldıkları belirlendi. Gençlerin fiziksel ve duygusal istismara uğrama durumları ile yaş arasında

¹This research was presented as an poster presentation in the 37th Pediatrics Days and 16thPediatric Nursing Days, 08-11 April 2015, Istanbul, Turkey.

²Assist. Prof., Bandırma Onyedli Eylül University, Health Science Faculty, Department of Pediatric Nursing, dileraydin@gmail.com

³Assist. Prof., Zirve University, Health Science Faculty, Department of Pediatric Nursing, esra.karaca@zirve.edu.tr

as throwing a punch. While there was no statistical significance between exposure to physical and emotional abuse and age of adolescents ($p>0.05$), a statistical significance was found with their genders ($p<0.05$). It was determined that male apprentices were exposed to both physical and emotional abuse more. At the end of the study, it was detected that adolescents working as apprentices were exposed to emotional abuse more; and measures should be taken for prevention of exposure of these adolescents being in adolescence period which is a unsteady period in terms of psychological health.

Keywords: Apprenticeship training; adolescence; abuse.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

GİRİŞ

Günümüzde dünyanın birçok bölgesinde çocuklar, yetişkinlikte dahil olmaları gereken üretim sürecine çocukluk süreçlerini tamamlamadan dahil edilmektedir. Çocukların yaşam haklarının ihlaline yol açan çocuk işçiliği pek çok gelişmekte olan ülkede küresel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Arkan, 2011). Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre, 15 yaşın altında, aile bütçesine katkıda bulunmak veya yaşamını kazanmak amacıyla çalışma yaşamına erken yaşta atılan çocuklara “çalışan çocuk” ya da “çocuk işçi” ve 15-24 yaş arasındaki çalışanlara ise “genç işçi” denilmektedir (Tor, 2010: 25; Büken & Büken, 2013: 39; Report on the National Child Labour Survey 2010 of Lao PDR).

Dünya genelinde Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO-2012) verilerine göre Dünyada 85 milyonu tehlikeli işler de olmak üzere 168 milyon çocuk çalışmaktadır (Report on the National Child Labour Survey 2010 of Lao PDR). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Türkiye’de 2012 yılında çocukların istihdam oranı, 6-14 yaş grubunda %2.6, 15-17 yaş grubunda ise %15.6 olup ortalama 893.000 çocuk çalışmaktadır (İstatistiklerle Çocuk - Statistics on Child TÜİK, 2014).

Türkiye’de çalışan çocukların önemli bir kısmını da çırak statüsünde çalışan çocuklar oluşturmaktadır (Arkan, 2011: 6-7). Bu çocuklar bir mesleğe adım atmak amacı ile iş yerlerinde aday çırak olarak görev almakta ve eğitimlerine devam etmektedirler (Avşar& Ögütöğulları, 2012: 12). Çocukların çalışma yaşamında erken yer almasının en önemli nedeni de yoksulluktur (Turla, Tomak& Pekşen, 2009: 168). Nedenleri çeşitli faktörlere bağlı olmakla birlikte yaşamlarını sürdürmek için çalışmak zorunda olan çocuklar yoksulluk, sağlığı tehdit eden ortamlarda bulunma, eğitim eksikliği, yetersiz beslenme, fiziksel acı ve yorgunluk ve/veya kaza riski, bağımlılık, şiddetin yanı sıra istismardan da yoğun olarak zarar görmektedir. Çalışan çocuklar, yaşlarının küçük olması ve deneyimsizlikleri nedeni ile erişkinlere göre daha çok şiddet görme ve istismar edilme riski altındadır (Turla, Tomak & Pekşen, 2009: 168; Öncü, Kurt, Esenay & Özer, 2013: 284-85).

Çalışan çocukların çalışma yaşamında her türlü tehlike ve kötü muameleden korunmaları boyutunda yasal düzenlemeler mevcut olmasına rağmen, bunların etkili bir şekilde uygulanmaması nedeniyle kendilerini yeterince savunamayacak yaşta çalışma yaşamına katılan çocuklar fiziksel,

istatistiksel anlamlılık yok iken ($p>0.05$) cinsiyetleri ile arasında istatistiksel anlamlılık ($p<0.05$) bulundu. Erkek çırakların hem fiziksel hem de duygusal istismara daha çok maruz kaldıkları belirlendi.

Çalışma sonucunda genel olarak çırak olarak çalışan gençlerin daha çok duygusal istismara maruz kaldıkları saptanmış olup ruh sağlığı açısından çalkantılı olan ergenlik dönemindeki bu gençlerin istismara uğratılmaması için önlemler alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çıraklık eğitimi; ergen; istismar.

ekonomik, duygusal, cinsel vb. istismar türleri ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Çıraklar, çalışma ortamlarındaki sağlıksız ve güvenliksiz koşulların yanı sıra, ustaların ve müşterilerin kötü davranışlarına da maruz kalabilmektedir. Çocuklar; iş yerinde ağır sözlerle, bağırışlarla, aşağılanma, lakap takılması, sürekli eleştirilme ve tehdit edilme vb. duygusal istismar davranışlarına; kesici delici aletlerle dövülmek, yumruk atılması, vücudun bir yerinin kesilmesi, yaralanabileceği, hatta ölebileceği riskli ortamlarda çalışmaya zorlama vb. fiziksel istismar davranışlarına; rahatsız edici şekilde bakılması, müstehcen konuşma yapılması vb. cinsel istismar davranışlarına maruz kalmaktadırlar (Öncü, Kurt, Esenay & Özer, 2013: 284-285; Rauscher, 2008; Bildik, Büküşoğlu & Kesikçi, 2004: 106-107). Ayrıca beslenme, barınak, bakım, eğitim gibi temel gereksinimlerden yoksun bırakılarak ihmal edilmektedirler. Çocukların maruz kaldıkları bu istismar türleri aynı zamanda çocukların gelişimlerine de engel olmaktadır (Osan, 2009).

İstismar, çocukları savunmasız hale getirmesi ve çocuklarda yarattığı etkiler nedeni ile önemli bir sorundur. Bu çalışmada, mesleki eğitim merkezine devam eden gençlerin işyerinde istismara uğrama sıklığı ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırma, Mayıs - Haziran 2014 tarihleri arasında Bandırma'da bir mesleki eğitim merkezine devam eden hem de çalışan gençlerin işyerinde istismara uğrama sıklığı ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi amacıyla yürütülmüş tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir araştırmadır.

Araştırmanın evrenini, mesleki eğitim merkezine devam eden hem de çalışan toplam 150 genç; araştırmanın örneklemini ise araştırmaya katılmayı kabul eden toplam 109 genç oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacı tarafından literatüre (Turla, Tomak & Pekşen, 2009; Çelik & Baybuğa, 2005) dayanılarak hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Anket formunda araştırmaya katılmayı kabul eden gençlerin yaş, cinsiyet, anne-babanın eğitimleri, meslekleri, ekonomik durumu, ailede yaşayan kişi sayısı, kardeş sayısı, çalışan çocuğa ait sağlık güvencesi, kaçınıcı çocuk olduğu, çalışmaya başlama yaşı, hangi sektörde çalıştığı, memnuniyet durumu, vb demografik özelliklerini ve gençlerin iş yerinde maruz kaldıkları istismar türlerini (fiziksel, duygusal, cinsel), sıklıklarını belirlemeye yönelik 36 adet sorudan oluşmaktadır.

Verilerin toplanmasında Bandırma İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli yazılı izinler (26153647/900) ve öğrencilerden sözlü onam alınmıştır. Araştırma öncesinde beş öğrenci ile ön uygulama yapılmış ve anket formu değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında öğrencilere formlarla ilgili açıklamalar yapıp anket formu yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ise SPSS 16.00 paket programında sayı, yüzdelik, Ki-Kare testleri ile değerlendirilmiştir.

Bulgular

Araştırmada çıraklık eğitim merkezine devam eden gençlerin %80.7'sinin erkek, %48.6'sının 14-16 yaş arasında olduğu saptanmıştır. Araştırmaya alınan gençlerin annelerinin %52.3'ünün ilkökul mezunu olduğu ve %82.6'sının herhangi bir işte çalışmadığı belirlenmiştir. Babalarının eğitim durumlarına bakıldığında %57.8'inin ilkökul ve %33.0'ının ortaokul mezunu olduğu ve %59.5'inin işçi ve %25.7'sinin serbest meslek yaptığı belirlenmiştir. Ebeveynlerin %61.5'inin orta düzeyde gelire sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1. Çıraklık eğitim merkezine devam eden gençlerin bazı özelliklerinin dağılımı

Özellikler	n	%
Çırak olarak çalışmaktan memnuniyet		
Evet	102	93.6
Hayır	7	6.4
Sosyal güvence		
Evet	71	65.1
Hayır	38	34.9
Günlük çalışma süreniz		
8 saat ve altı	14	12.8
9-12 saat	83	76.1
13-16 saat	12	11.1
Sigara kullanma durumu		
Evet	72	66.1
Hayır	37	33.9
Alkol kullanma durumu		
Evet	53	48.6
Hayır	56	51.4
Uyuşturucu kullanma durumu		
Evet	8	7.3
Hayır	101	92.7
Son 1 yıl içinde suç işleme durumu		
Evet	12	11.0
Hayır	97	89.0
Toplam	109	100.0

Araştırmada çıraklık eğitim merkezine devam eden gençlerin %93.6'sının çırak olarak çalışmaktan memnun olduğu saptanmıştır. Gençlerin %65.1'inin sosyal güvencesinin olduğu ve %76.1'inin günlük çalışma süresinin 9-12 saat olduğu saptanmıştır. Gençlerin %66.1'inin sigara, %48.6'sının alkol ve %7.3'ünün uyuşturucu madde kullandığı belirlenmiştir. Son bir yıl içinde adliye intikal etmiş herhangi bir suç işlediniz mi sorusuna gençlerin %11'inin evet cevabını verdiği belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 2. Çıraklık eğitim merkezine devam eden gençlerin istismara uğrama durumları

	Uğramış		Uğramamış	
	n	%	n	%
Fiziksel İstismar	16	14.7	93	85.3
Duygusal İstismar	42	38.5	67	61.5
Cinsel İstismar	3	2.8	106	97.2

Araştırmada çıraklık merkezine devam eden gençlerin istismara uğrama durumları incelendiğinde %14.7'sinin fiziksel, %38.5'inin duygusal ve %3'ünün de cinsel istismara maruz kaldığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 3.Çıraklık eğitimine devam eden gençlerin uğradıkları istismar ile ilgili davranışlar

	n	%
Fiziksel istismar türü		
Dayak yeme	2	12.5
Yumruk, itilme	5	31.2
Boğazını sıkma	1	6.2
Eline vurma	4	25.0
Kesici aletle kesilme	1	6.2
Aletin üzerine atılması	3	18.7
Duygusal İstismar		
Kapasiteyi aşan görev	12	28.5
İşten çıkartmakla tehdit	1	2.4
Küfür, bağırma	11	26.1
Lakaptakılması	1	2.4
Haksız eleştirme	1	2.4
Birinin yanında küçük düşürme	16	38.0
Cinsel İstismar		
Cinsel içerikli sözel ifadeler	2	66.6
Rahatsız edici bakışlara	1	33.3

Tablo 3'de gençlerin %31.2'sine yumruk atma veya itilme, %25'ine ele vurma vb fiziksel istismar davranışlarına; %38'inin başka birinin yanında küçük düşürülme, %28.5'inin kapasitesinin üzerinde iş verip rencide edilme vb duygusal istismar davranışlarına ve %66.6'sının cinsel içerikli sözlü taciz, %33.3'ünün ise rahatsız edici bakış gibi cinsel istismar davranışlarına maruz kaldığını belirlenmiştir.

Tablo 4.Çıraklık eğitimine devam eden gençlerin uğradıkları istismar türleri ile ilgili özellikler

Kim tarafından uygulandığı	Fiziksel istismar		Duygusal istismar		Cinsel istismar	
	n	%	n	%	n	%
İşveren	3	18.7	15	35.7	-	-
Usta	6	37.5	19	45.2	1	33.3
Kalfa	4	25	6	14.3	1	33.3
Başka çırak	2	12.5	2	4.8	-	-
Müşteri	1	6.2	-	-	1	33.3
İstismara uğrama sıklığı						
Hergün	3	18.7	10	23.8	-	-
Haftada 1-2 kez	4	25.0	12	28.6	1	33.3
Ayda 1-2 kez	5	31.3	7	16.6	1	33.3
Yılda 1-2 kez	4	25.0	13	30.9	1	33.3

Araştırmada işyerinde istismarı uygulayan kişilerin fiziksel, duygusal ve cinsel istismar türlerinde çoğunlukla ustalar olduğu (%37.5,%45.2, %33.3) belirlenmiştir. Çıraklık eğitim merkezinde gençlerin %31.3'ünün ayda 1-2 kez fiziksel istismara; %30.9'unun yılda 1-2 kez duygusal istismara ve haftada, ayda ve yılda eşit oranlarda olmak üzere cinsel istismara maruz kaldıkları belirlenmiştir (Tablo 4).

Tablo 5. Gençlerin bazı özellikleri ile istismara uğrama durumlarının karşılaştırılması

	Fiziksel İstismar					Duygusal İstismar				
	Uğramış n	%	Uğramamış n	%		Uğramış n	%	Uğramamış n	%	
Yaş										
14-16	9	56.2	44	47.3	$\chi^2=0.437$	19	45.2	34	50.7	$\chi^2=0.314$
17-19	7	43.8	49	52.7	$p:0.050$	23	54.8	33	49.3	$p:0.576$
Cinsiyet										
Erkek	16	100	72	77.4	$\chi^2=4.475$	38	90.5	50	74.6	$\chi^2=4.169$
Kız	0	-	21	22.6	$p:0.038$	4	9.5	17	25.4	$p:0.041$
Sigara kullanma										
Kullanıyorum	12	16.7	60	83.3	$\chi^2=0.669$	25	34.7	47	65.3	$\chi^2=1.300$
Hiç kullanmıyorum	4	10.8	33	89.2	$p:0.413$	17	45.9	20	54.1	$p:0.254$
Alkol kullanma										
Kullanıyorum	11	20.8	42	79.2	$\chi^2=3.041$	24	45.3	29	54.7	$\chi^2=1.985$
Hiç kullanmıyorum	5	8.9	51	91.1	$p:0.081$	18	32.1	38	67.9	$p:0.159$
Uyuşturucu kullanma										
Kullanıyorum	2	25	6	75	$\chi^2=0.734$	3	37.5	5	62.5	$\chi^2=1.985$
Hiç kullanmıyorum	14	13.9	87	86.1	$p:0.391$	39	38.6	62	61.4	$p:0.159$
Suç işleme durumu										
İşlemiş	8	66.7	4	33.3	$\chi^2=29.100$	8	66.7	4	33.3	$\chi^2=4.507$
İşlememiş	8	8.2	89	91.8	$p:0.000$	34	35.1	63	64.9	$p:0.034$
Aile içi fiziksel istismara maruz kalma										
Evet	2	12.5	3	3.2	$\chi^2=2.683$	5	11.9	-	0	$\chi^2=8.360$
Hayır	14	87.5	90	96.5	$p:0.155$	37	88.1	67	100	$p:0.007$
Aile içi duygusal istismara maruz kalma										
Evet	3	18.8	7	7.5	$\chi^2=2.064$	9	21.4	1	1.5	$\chi^2=12.314$
Hayır	13	81.3	86	92.5	$p:0.163$	33	78.6	66	98.5	$p:0.001$

p<0,05

Tablo 5’de çıraklık eğitim merkezine devam eden gençlerin çeşitli değişkenlere göre fiziksel ve duygusal istismara maruz kalma durumları karşılaştırılmıştır. Cinsel istismara uğrama verilerinin yetersizliği nedeni ile değişkenlere göre karşılaştırmaları yapılmamıştır. Gençlerin yaş gruplarına göre fiziksel ve duygusal istismara maruz kalma durumları arasında istatistiksel bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$). Cinsiyete göre fiziksel ve duygusal istismara maruz kalma durumları arasında ise istatistiksel olarak anlamlılık bulunmuş ($p<0.05$) olup, hem fiziksel istismarın hem duygusal istismarın erkeklerde daha çok gözlendiği belirlenmiştir. Gençlerin sigara, alkol ve uyuşturucu kullanma durumlarına göre fiziksel ve duygusal istismara maruz kalmaları arasında istatistiksel bir ilişki saptanmamıştır ($p>0.05$). Çalışmada son bir yıl içerisinde adliye sevk edilmesi gereken suça karışan gençlerin fiziksel ve duygusal istismara maruz kalmaları arasında istatistiksel bir ilişki saptanmıştır ($p<0.05$). Çalışmada gençlerin aile içerisinde fiziksel ve duygusal istismara maruz kalma ile işyerinde duygusal istismara maruz kalmaları arasında istatistiksel bir ilişki saptanırken ($p<0.05$); fiziksel istismara uğrama durumları arasında istatistiksel yönden bir anlamlılık gözlenmemiştir ($p>0.05$).

Tartışma

Çalışma ve çocuk kavramları birbirlerinden ayrı kavramlardır. Fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişmenin tamamlanmakta olduğu çocukluk döneminde çalışma fiziksel ve ruhsal gelişmeyi aksatmaktadır (Dündar, 2009: 222). Çalışan çocukların iş yaşamında risk altında olduğu toksik maddelere maruziyet ve yaralanmalar gibi fiziksel ve ruhsal zararlar yanında olası risklerden biri de fiziksel, cinsel, duygusalve ekonomik açıdan istismara uğramaları olasılığıdır (Büken& Büken, 2013: 40).

Çocuklara yönelik şiddet ve istismar toplumun her katmanında evde, okulda, ıslahevinde, yurtlarda olduğu kadar iş yerlerinde de görülebilmektedir (Bakırcı, 2008: 1). Fakat çocukların iş yerinde yaşadığı istismara ait veriler tam bilinmemektedir. Araştırmada çıraklık merkezine devam eden gençlerin istismara uğrama durumları incelendiğinde %14.7'sinin fiziksel, %38.5'inin duygusal ve %3'ünün de cinsel istismara maruz kaldığı belirlenmiştir. Turla ve arkadaşlarının (2009) çalışmalarında çalışan ergenlerin %26'sının duygusal, %22'sinin fiziksel ve %13'ünün de cinsel istismara maruz kaldığını belirtmişlerdir. Öncü ve arkadaşlarının (2013) çalışmalarında ise ergenlerin %53.6'sının duygusal, %25.2'sinin cinsel ve %21.8'inin fiziksel istismara uğradıkları bildirilmiştir. Rauscher (2008) çalışmasında ergenlerin; %25'inin sözel, %10'unun fiziksel ve %10'unun cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmiştir. Literatürde çalışan çocukların çalıştığı sektöre göre farklılıklar olmakla birlikte çoğunlukla fiziksel ve duygusal istismar davranışlarına maruz kaldıkları görülmektedir (Öncü, Kurt, Esenay & Özer, 2013: 287; Çelik & Baybuğa, 2005: 17). Çalışma sonuçlarımız; Turla ve arkadaşlarının (2009), Rauscher (2008) ve Öncü ve arkadaşlarının (2013) çalışmalarına göre değerlendirildiğinde genel olarak benzer sonuçlar gözlenmektedir.

Çalışan çocuklar iş yerinde aynı zamanda ya da değişik zamanlarda birden fazla kişi tarafından, birden fazla istismar türüne maruz kalabilmektedirler (Öncü, 2009). Literatürde belirtildiği gibi bağırma, azarlama, küfür etme, aşağılama, alay etme, isim takma, ustanın kendinden yaşı küçük ama daha kıdemli çırakların emirlerini yapmasını istemesi, işten atmakla tehdit edilmesi, mesaiye kalma ile tehdit etme, çalışmalarını için sürekli baskı yapmak, iş alanından ayrılma, birbirleriyle konuşma, sigara-çay molası vermenin yasaklanması, müşterilerin yanında küçük düşürmek, patron/usta/kalfanın özel işlerini yapmak, çıraklar arasında ayrımcılık yapılması, vb duygusal istismar davranışlarına; enseye vurma, çimdikleme, kulak çekme, tokat atma, bir şeyler fırlatma; yumruk atma vb fiziksel istismar davranışlarına ve rahatsız edici bakılması, vücuduna izinsiz dokunulması vb cinsel istismar davranışlarına maruz kalabilmektedir (Turla, Tomak & Pekşen, 2009: 168; Öncü, Kurt, Esenay & Özer, 2013: 284; Rauscher, 2008; Bildik, Büküşoğlu & Kesikçi, 2004, McVittie, Goodall, Sambaraju, Elliot & Trejnowska, 2015: 40). Araştırmamızda gençlerin %31.2'sinin yumruk atılma veya itilme, %25'ine ele vurma şeklinde fiziksel istismar; %38'inin başka birinin yanında küçük düşürülme, %28.5'inin kapasitesinin üzerinde iş verip rencide edilme gibi duygusal istismar ve %66.6'sının cinsel içerikli sözel ifadelere maruz kalma gibi cinsel istismar davranışlarına maruz kaldığı belirlenmiştir.

Çalışan gençler çalışma ortamından ve koşullarından kaynaklanan riskler kadar çalışma ilişkilerinden kaynaklanan riskler ile de karşı karşıyadır. Çalışma yaşamı içinde gençler genellikle patron, kalfa, müşteri ve diğer çıraklar tarafından örselenebilmektedir. Çalışma sonuçlarımız değerlendirildiğinde literatür ile uyumlu olarak tüm istismar durumlarında en çok örseleyici olan kişilerin ustalar olduğu görülmektedir.

Çalışmalarda istismara uğrama durumunun yaş, erkek olma, yoksulluk, işin şartlarını yerine getiremememe, eğitim düzeyinin düşüklüğü, babanın işsiz olması, aile gelirinin düşük olması, kardeş sayısının fazla olması, alkol kullanma, suça karışma ile ilişkili olduğu bildirilmektedir (Çelik & Baybuğa 2005: 15-16; Öncü, 2009; Öncü, Kurt, Esenay & Özer, 2012: 284). Çalışmalarda erkek cinsiyette fiziksel; kız cinsiyette ise duygusal ve cinsel istismar riski daha yüksek olarak bildirilmektedir (Çelik & Baybuğa, 2005: 19; Snyder & Merritt, 2014: 66). Çalışma sonuçlarımızda literatür ile uyumlu bulunmuş olup mesleki eğitim merkezindeki gençlerin çoğunlukla erkek

cinsiyet olması nedeni ile fiziksel ve duygusal istismara uğrama durumlarını etkilediği belirlenmiştir.

Sigara başta olmak üzere alkol ve diğer bağımlılık yapıcı maddeler genç ve erişkinler arasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Özellikle çalışan çocukların işyerinde devamlı yetişkinlerle olan iletişimi ve maddi bağımsızlık duygusunun etkisi gibi nedenlerden dolayı madde bağımlılığı, sigara ve alkol kullanım oranları yaşlılarına göre daha yüksektir (Öncü, Kurt, Esenay & Özer, 2013; Snyder & Merritt, 2014; İlhan, Demirbaş & Doğan, 2005). Öncü ve arkadaşlarının (2012) çalışmalarında çalışan gençlerin sigara ve alkol kullanma durumlarının fiziksel ve duygusal istismara uğrama olasılığını iki kat arttırdığı belirtilmektedir. Çalışmamızda ise literatürden farklı olarak gençlerin sigara, alkol ve madde kullanım durumlarının çalışan gençlerde çoğunlukta görülen fiziksel ve duygusal istismar durumlarını etkilemediği belirlenmiştir.

Mesleki eğitim merkezinde eğitim gören gençler yaşlarının küçük olması ve deneyimsizlikleri nedeni ile erişkinlere göre şiddet ve istismar görme açısından riskli gruplarda yer almaktadır. Çalışan gençler, ergenlik döneminde istismarın sonuçları olarak daha çok suça yönelmekte ya da suça yönelme durumlarının sonucu olarak istismara uğrama durumunun olduğu belirtilmektedir (Turla, Tomak & Pekşen, 2009; Akduman & Baran 2010; Türkiye Ergen Profili Araştırması (TEPA), 2013). Snyder ve Merritt'in (2014) çalışmalarında ise farklı olarak suça yönelim gençlerin istismara uğrama durumlarını etkilemediği belirtilmiştir. Bizim çalışma sonuçlarımız değerlendirildiğinde ise gençlerin suç işleme durumlarının fiziksel ve duygusal istismara uğrama durumlarını etkilediği belirlenmiştir (p: 0.00; p: 0.034).

Çocuğa karşı şiddet, çocuğun bulunduğu her ortamda yaşanabilmektedir. Ev/ aile içi, okul ve eğitim ortamları, kurumlar, çalışma ortamları, topluluk ve sokaklar çocuğun şiddetle tanıştığı ortamlardır. Ailede şiddete ya da istismara maruz kalan çocuklar şiddeti bir problem çözme yöntemi olarak görmekte ve ileriki yıllarda şiddet kurbanı ya da uygulayıcısı haline gelebilmektedirler (Snyder & Merritt, 2014; Çocukların Ev İçinde Yaşadıkları Şiddet Araştırması, 2012). Çalışmamızda aile içi fiziksel ve duygusal istismara maruz kalan gençlerin iş yerinde çalışırken daha fazla oranda duygusal istismara maruz kaldıkları belirlenmiştir (p:0.007; p: 0.001). Öncü ve arkadaşlarının (2012) çalışmalarında gençlerin aile içerisinde fiziksel ve duygusal istismara uğrama durumları, iş yerinde istismara uğrama durumlarını 2.4 kat arttırdığı belirtilmektedir. Çalışma sonuçlarımız literatür ve Öncü ve arkadaşlarının (2012) çalışma sonuçları ile uyumluluk göstermektedir.

Sonuç

Evde, sokakta ya da iş yerinde olsun yapılan istismar davranışları gençlerin günümüzdeki ve gelecekteki yaşantısını etkilemektedir. Çalışan çocukların iş yerindeki en önemli stres kaynakları çalışma ortamı ve çalışma ortamındaki ilişkileri olup, iş yerinde fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruziyet yönünden risk altındadırlar. Çalışan çocukları her türlü ihmal ve istismardan kurtarmak, hem yasal hem toplumsal açıdan korunmalarını ve geleceğe hazırlanmalarını sağlamak, toplum kalkınması ve insan hakları açısından önemlidir. Günümüzde çalışan çocukların çalışma koşullarını iyileştirilmesi, yarının çocuklarını çalışma dünyasına girme zorunluluğundan kurtarmanın, onların beden ve kişiliklerini geliştirmelerini, eğitim ve öğretim olanaklarından daha iyi yararlanmalarını, hayata daha sağlıklı, güçlü, umutlu başlamalarını, daha başarılı ve verimli olmalarını sağlamanın ilk adımı olacaktır.

Çocuk istismarı ve ihmali tek bir meslek grubunun bu alanda yetkinleşmesi ile çözümlenebilecek bir sorun değildir. Çocuk istismar ve ihmalinin önlenmesinde önemli rolü olan hemşirelerin de yer aldığı farklı disiplinlerden oluşan ekipler oluşturulmalıdır. Farklı disiplinleri arasında işbirliği sağlanarak, kamusal sosyal politika çerçevesinde sorumluluklarını yerine getirmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akduman, G. G. & Baran, G. (2010). Suça karışan çocuklarda akran istismarının işlediği suçun özellikleri, göç ve okul durumu değişkenleri açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(14), 33-41.
- Arkan, G. (2011). *Sanayi sitesinde çalışan çocuk işçilerin çalışma koşulları ve istismara bakışı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Avşar, Z. & Ögütoğulları, E. (2012). Çocuk işçiliği ve çocuk işçiliği ile mücadele stratejileri. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 1, 9-40.
- Bakırcı, K. (2008). İşyerinde Küçüklere Yönelik Şiddet. *Toprak İşveren*, 77, 1-7.
- Bildik, T., Büküşoğlu, N., Kesikçi, H. (2004). Çalışan ergenlerin psikososyal sorunları ve kendi çözüm önerileri. *Ege Tıp Dergisi*, 43(2), 105-11.
- Büken, E. & Büken, B. (2013). Çalışma süreleri ve ücretler: Çalışan çocuğun kabullenilmiş istismarı mı? (Çıracılık okullarında yapılan bir çalışma). *Adli Tıp Bülteni*, 18(2), 39-46.
- Çelik, S.S. & Baybuğa, M.S. (2005). Verbal, physical and sexual abuse among children working on the street. *Australian Journal Of Advanced Nursing*, 26(4), 14-22.
- Çocukların Ev İçinde Yaşadıkları Şiddet Araştırması, (2012). *Genç Hayat Yayınları 1. Baskı İstanbul, Mart 2012*. <http://www.cocukhaklarizleme.org/wp-content/uploads/evicisiddet-arastirma.pdf>. (Erişim Tarihi: 10.08.2015).
- Dündar, B. (2009). Çalışma yaşamında şiddet (İş yerlerinde tükenen çocukluk). Eds.: Erkan T. In: *Çocuk ve Şiddet Çalıştayı*. İstanbul Tabip Odası, 220-40.
- İlhan, İ.Ö., Demirbaş, H. & Doğan, Y. (2005). Çıracılık eğitim merkezine devam eden çalışan gençlerde alkol kullanımı üzerine bir araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16, 237-44.
- İstatistiklerle Çocuk - Statistics on Child TÜİK,(2014). *Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası*, Ankara. file:///C:/Users/DAYDIN/Downloads/-5476615239485939662..pdf (Erişim Tarihi: 01.07.2015).
- McVittie, C., Goodall, K., Sambaraju, R., Elliott, I. & Trejnowska, A. (2015). We just have to learn to deal with it': Young Workers' experiences of workplace violence. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 1 (2), 39-47.
- Osan, F. (2009). *Çalışan çocukların istismarı: mobilya işkolü örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öncü, E. (2009). *Mersin mesleki eğitim merkezine devam eden çıracıların istismar durumlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Öncü, E., Kurt, A.Ö., Esenay, F.I. & Özer, F. (2012). Çalışan çocukların ailede istismarı. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 10(3), 128-40.
- Öncü, E., Kurt, A.Ö., Esenay, F.I. & Özer, F. (2013). Abuse of working children and influencing factors, Turkey. *Child Abuse Negl.*, 37(5), 283-91.
- Rauscher, K.J. (2008). Workplace violence against adolescent workers in the US. *American Journal of Industrial Medicine*, 51, 539-44.
- Report on the National Child Labour Survey 2010 of Lao PDR / *International Labour Organization, International Programme on the Elimination of Child Labour (IPEC), Lao Statistics Bureau (LSB)*. – Vientiane: ILO, 2012. file:///C:/Users/DAYDIN/Downloads/Lao_PDR_NCLS%202010_FINAL_for_Web.pdf. (Erişim Tarihi: 01.07.2015).

- Snyder, S.M.& Merritt, D.H. (2014). Do childhood experiences of neglect affect delinquency among child welfare involved-youth? *Children and Youth Services Review*, 46, 64–71.
- Tor, H. (2010). Türkiye’de çocuk işçiliğinin boyutları. *ZfWT*, 2, 25-42.
- Turla, A., Tomak, L. & Pekşen, Y. (2009). Çıraklık eğitim merkezine devam eden gençlerin iş yerinde istismara uğrama sıklığı. *Türkiye Klinikleri J Pediatr*, 18(3), 167-73.
- Türkiye Ergen Profili Araştırması (TEPA), 2013. *T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü*.http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/5550ae00369dc51954e43500/tepa2013_teks_f.pdf. (Erişim Tarihi: 12.06.2015).

Extended English Abstract

Introduction

In our time, in a variety of regions of the world, children are included into the production process before even the completion of the childhood processes. Child labor leading to the violation of right to life of children is encountered in many developing countries as a global problem. An important part of the children working in Turkey is constituted by children working in apprenticeship status. Along with having different reasons, the children who have to work to maintain their lives are intensely harmed by poverty, being in environments threatening health, education deficiency, insufficient nutrition, physical pain and fatigue and/or accident risk, addiction and violence as well as abuse. Working children are under higher risk of violence and abuse due to their ages and inexperience.

Although legal regulations are present in the dimension of the protection of working children from all sorts of dangerous and bad treatment in work life, due to ineffective application thereof, children participating in work life at an age of insufficient self-defense may encounter abuse types such as physical, economical, emotional, sexual etc. These abuse types encountered by children also prevents their developments.

Purpose

Abuse is a crucial problem due to rendering children defenseless and due to the effects caused in children. In this study, it was aimed to assess the frequency of abuse at workplace of young people attending in the vocational training centers and affecting factors.

Method and material

The study is a descriptive and cross-sectional type study conducted with the aim of the assessment of the frequency of abuse at workplace of young people attending in a vocational training center in Bandırma and working as well, and affecting factors between the dates of May and June 2014.

Population of the study consisted of 150 young people attending in the vocational training center and working; the sample consisted of a total of 109 young people accepting to participate in the study. In collection of the study data, the questionnaire form consisting of 36 questions prepared based on literature was used.

In collection of the data, required written permissions (26153647/900) from Bandırma District National Education Directorate and verbal permissions from the students were taken. Pre-application was performed with five students before the study and the questionnaire form was assessed. In assessment of the data, number, percentage, Chi-square tests were used in SPSS 16.00 package program.

Results

In the study, 80.7% of the young people attending in the apprenticeship training center were detected to be females, 48.6% were detected to be between ages of 14-16. 52.3% of mothers of the young people attending in the study were determined to be primary school graduates and 82.6% not to work in any job; 57.8% of their fathers to be primary school graduates and 59.5% to work as employees.

In the study, it was detected that 93.6% of the young people attending in the apprenticeship training center were contented with working as an apprentice, 65.1% had social insurance and 76.1% had 9-12 working hours a day. It was determined that 66.1% of the young people used cigarette, 48.6% used alcohol and 7.3% used drugs. The question of whether you committed a crime that was submitted to the court was answered as positive by 11% of the young people.

When the status of abuse of the young people attending the apprenticeship center was examined in the study, it was determined that 14.7% experienced physical, 38.5% emotional and 3% experienced sexual abuse. It was determined in the study that the young people experienced physical abuse behaviors such as punching or being pushed for 31.2%, and patting for 25%; the young people experienced emotional abuse behaviors such as being humiliated in front of someone else for 38%, being offended by overloading work for 28.5% etc.; and the young people experienced sexual abuse behaviors such as sexual verbal harassment for 66.6%, irritating looking etc. for 33.3%.

It was determined in the study that abusive people were mostly masters in physical, emotional and sexual abuse types (37.5%, 45.2%, 33.3%). It was determined that 31.3% of the young people in the apprenticeship training center experienced physical abuse 1-2 times a month; 30.9% experienced emotional abuse 1-2 times a year and they experienced sexual abuse in equal rates a week, a month and a year.

No statistically significant relationship was found between the status of physical and emotional abuse exposure and age groups of the young people ($p > 0.05$). However, a statistically significance was found between gender and the status of physical and emotional abuse exposure ($p < 0.05$), both physical abuse and emotional abuse are seen more often in males. No statistically significant relationship was found between the status of using cigarette, alcohol and drug and the status of physical and emotional abuse exposure ($p > 0.05$). A statistically significance was found between the crimes committed by the young people and submitted to the court in a year and physical and emotional abuse exposure ($p < 0.05$). A statistically significance was found between the status of being abused physically and emotionally within the family and the status of being exposed at the workplace ($p < 0.05$) while no statistical significance was observed between physical abuse ($p > 0.05$).

Conclusions and Recommendations

Abusive behaviors seen at home, at street or at workplace affect present and future lives of young people. The greatest stress source for the working children at workplace are working environment and relationship in the working environments, and they are under the risk of physical, emotional and sexual abuse. It is profoundly important to save working children from all sorts of neglect and abuse, to enable their protection and preparation for future both legally and socially for development of society and in terms of human rights. Child abuse and neglect is not a problem that can be solved with authorization of a single occupational group on this field. Teams should be constituted that comprises people from different disciplines including the nurses having important roles in prevention of child abuse and neglect. Cooperation should be enabled between different disciplines, and fulfilling of responsibilities within the frame of public social policy should be enabled.